

МІНІСТЕРСТВО ВНУТРІШНІХ СПРАВ УКРАЇНИ

**ДНІПРОПЕТРОВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ВНУТРІШНІХ СПРАВ**

**ФАКУЛЬТЕТ СОЦІАЛЬНО-ПСИХОЛОГІЧНОЇ ОСВІТИ ТА
УПРАВЛІННЯ**

КАФЕДРА ПСИХОЛОГІЇ ТА ПЕДАГОГІКИ

ЗАТВЕРДЖУЮ

Ректор Дніпропетровського
державного університету
внутрішніх справ

Андрій ФОМЕНКО

_____

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

ОСНОВИ ПСИХОДІАГНОСТИКИ

Освітній ступінь: молодший бакалавр

Спеціальність: 053 «Психологія»

Освітня програма : «Психологія»

Наказ ДДУВС від 31.08.2020 № 649

Статус навчальної дисципліни: обов'язкова

Мова навчання: українська

Дніпро – 20__

Основи психодіагностики// Робоча програма навчальної дисципліни. – Дніпро : Дніпропетровський державний університет внутрішніх справ, 2020 - 11 с.

РОЗРОБНИК:

ДЕМЧУК Тимофій, старший викладач кафедри психології та педагогіки факультету соціально-психологічної освіти та управління Дніпропетровський державний університет внутрішніх справ.

РЕЦЕНЗЕНТИ:

БОЧЕЛЮК Віталій, професор кафедри психології та педагогіки Дніпровського гуманітарного університету, доктор психологічних наук, професор.

БОЛЬШАКОВА Анастасія, професор кафедри психології та педагогіки Харківської державної академії культури, професор педагогічних наук, професор.

Розглянуто на засіданні кафедри педагогіки та психології 23.08.2020, протокол № 1

Рекомендовано Науково-методичною радою університету 25.08.2020, протокол № 11

Схвалено Вченою радою університету рекомендовано для використання в освітньому процесі протягом 2 років. « 27» серпня 2020, протокол № 12

Метою вивчення навчальної дисципліни «**Основи психодіагностики**» є оволодіння комплексними знаннями та формування щодо володіння початковими знаннями та вміннями в сфері психології, здатності вирішувати спеціалізовані завдання, які характеризуються комплексністю та певною невизначеністю умов, у професійній діяльності в сфері психології.

Компетентності для формування яких використовується дисципліна «Основи психодіагностики»:

ЗК07- здатність розвивати власну професійну етику;

ЗК11 - здатність до реалізації настанов гуманності;

СК 01 – здатність до обробки й аналізу інформації з різних джерел;

Передумови для вивчення навчальної дисципліни: «Практикум із загальної психології», «Психофізіологія», «Вікова психологія та психологія розвитку», «Юридична психологія».

Результати вивчення навчальної дисципліни «Основи психодіагностики»

Згідно з вимогами освітньої програми Здобувачі повинні **знати**:

- 1) методи психодіагностики
- 2) інструктування досліджуваних
- 3) мотивування досліджуваних

вміти:

- 1) створювати стимульний матеріал
- 2) проводити психодіагностику
- 3) аналізувати отримані дані

Програмні результати:

ПР1 – володіння професійною термінологією;

ПР14 – уміти пояснювати психологічні та психофізіологічні процеси;

Обсяг навчальної дисципліни: Додатки 1.1, 1.2. *(оновлюється щорічно)*.

Програма навчальної дисципліни

Тема 1. Вступ до психодіагностики

Психодіагностика як теоретична дисципліна; її зв'язок з іншими галузями психології. Практична психодіагностика і її мети і задачі.

Історія психодіагностики. Донауковий етап застосування психологічних тестів. Перші тести індивідуальних розходжень (Ф.Гальтон, Дж.Кэттелл, Э.Крепелин, А.Бине, Л.М.Термен, Ч.Спирман, Р.С.Вудвортс.) Розвиток проєктивних методів тестування (К.Юнг, Г.Роршах, К.Морган, Г.Мюррей). Два етапи розвитку вітчизняної психодіагностики (20-30 рр, сучасний етап.).

Поняття про психологічного тестя. Класифікація психодіагностичних процедур.

Соціальні й етичні аспекти тестування. Кваліфікація і професійна відповідальність психолога. Принцип обізнаної згоди, конфіденційності, інтерпретація і використання даних.

Тема 2. Психометричні основи психодіагностики

Процедура тестування. Підготовчий етап тестування. Умови й основні аспекти процедури тестування. Етапи психодіагностичного процесу. Інструкція і її роль у тестуванні. Клінічний і статистичний підходи до інтерпретації тесту. Діагноз і його види.

Ситуаційні перемінні: особистісні і поведінкові особливості експериментатора, стресові ситуації, діяльність перед тестуванням. Фактори, що впливають на відповіді випробуваних: тренування, звичність у тестуванні. Помилки в інтерпретації і використанні тестів.

Відношення до проведення тесту. Фальсифікація і соціальне схвалення. Установки і стиль відповідей.

Тестові норми. Статистичні показники розподілу. Середнє значення, медіана, дисперсія. Типи розподілів. Стандартизація шкал. Вікові і внутрігрупові норми.

Надійність тесту. Її види і способи їхнього визначення. Види надійності: ретестова, надійність рівнобіжних форм, залежності від експериментатора, частин тесту і внутрішня погодженість

Валидність. Поняття про валидність. Вимір і інтерпретація валидності.

Конструювання тесту. Основні проблеми. Формування інформаційної бази дослідження. Конструювання шкал. Виділення однорідних груп випробуваних. Етапи конструювання.

Стандартизація тестів. Приведення до стандартного виду. Приведення до стандартної форми. Центроїдний метод. T і Z бали. Квантильна стандартизація.

Адаптація перекладних тестів. Етапи емпірико-статистичної роботи при адаптації. Внутрікультурний перенос, основні етапи.

Комп'ютеризація тесту. Основні вимоги. Позитивні і негативні сторони комп'ютерної версії. Процес адаптації.

Тема 3. Психодіагностика особистості

Два підходи до діагностики особистості. Номотетичний і ідеографічний підходи і їхні особливості.

Загальна характеристика особистісних питальників. Критеріальний підхід і факторний метод розробки питальників.

Теорія особистості як основа психодіагностики. Традиційна модель. Діяльність як опосередковує процес у відносинах суб'єкт-середовище.

Основні концепції діагностування. Методологічні вимоги до процесу психодіагностики.

Оперувальний підхід. Концепція ізольованих властивостей. Структурний підхід (або теорія особистісних рис). Теорія навчання. Психодинамічний напрямок. Концепція взаємозв'язку особистості і середовища. Феноменологічний підхід. Діяльнісний підхід.

Підходи до поняття «властивість особистості». Властивість як відношення, усвідомленість і ступінь генералізації. Ступінь виразності і стійкості властивостей.

Оцінка особистісних питальників. Модель розуміння питань Голдберга.

Альтернативні методи оцінки особистості. Біографічні питальники. Оцінка середовища. Теорія інтеракціонізму і дослідження, проведені в її рамках. Психодіагностичні підходи до оцінки середовища. Клімат і його діагностика.

Поняття проєкції. Проєкція як психологічний феномен. Класична й атрибутивна проєкція. Види проєкції по Д.Холмсу.

Теоретичні обґрунтування проєктивного підходу до діагностики особистості. Активність і особистісний характер сприйняття. Проєктивні методи як спосіб виявлення несвідомого. Захисні механізми.

Проєктивний метод у психології. Його особливості. Класифікація проєктивних методик. Роль стимулу в проєктивних методиках. Моделі стимулу

Поняття психології розвитку. Предмет психології розвитку. Способи дослідження розвитку. Теорії розвитку строгого типу і напрямку психодіагностики. Поняття стадії розвитку і її визначення. Стабільність стадій і процес їхньої зміни: діагностичний аспект. Аналіз і оцінка послідовності стадій. Теорії нестрогого типу і напрямку діагностика. Стадії в теорії Еріксона і Левингер. Методи психодіагностики.

Тема 4. Психодіагностика свідомості

Проблеми діагностики свідомості. Представлення про себе і світі й особистісні конструкти. Методи викликання конструктів. Репертуарні грати. Принцип біполярності. Принцип індивідуальності. Діапазон застосовності. Види грат (класична, рангова, оцінна, імплікативна)

Самосвідомість як об'єкт психодіагностики. Проблеми вивчення самосвідомості. Рівнева концепція самосвідомості (Е.Еріксон)

Методи психодіагностики самосвідомості. Самозвіти. Питальники. Проєктивні методи. Керована проєкція.

Тема 5. Інтелект і його діагностика

Історія поняття «інтелект» у психодіагностиці. Перші тести інтелекту. Поняття IQ. Сучасні методи діагностики. Підходи до визначення поняття інтелект.

Теорії інтелекту. Двухфакторна теорія інтелекту Ч.Спирмана, багатофакторна теорію інтелекту Терстоуна, Гилфорд, Вернон, Г.Айзенк, Хебб, Дж. Кеттелл

Проблема онтологічного статусу поняття інтелект. Емпірична, методологічна й експериментальна криза. Варіанти виходу з кризи.

Структура інтелекту. Когнітивні структури. Суб'єктивні простори відображення. Репрезентація.

Методи діагностики інтелекту. Критеріально-орієнтоване тестування. Вивчення процесуальних характеристик діяльності. Тести інтелекту.

Інтелект: спадковість і середовище. Дослідження поколінь. Порівняння рідних і прийомних дітей. Фактори, що впливають на інтелект.

Вікові розходження в інтелекті. Сталість IQ і кумулятивний ефект. Фактори, що впливають на зміни IQ. Структурна перебудова інтелекту. Розходження, зв'язані з кількістю дітей у родині.

Інтелект і особистість.

Проблема тестування в утворенні. Основна мета психодіагностики. Функції психодіагностики в утворенні. Задачі і тенденції.

Тести досягнень. Їхні основні функції. Тести по конкретних навчальних дисциплінах і їхнє конструювання. Відкриті і закриті питання і їхні види. Особливості оцінювання результатів.

Тести навченості. Їхні типи і структура.

Критеріальне тестування. Основні теоретичні положення. Принципи розробки тестів.

Соціально-психологічний норматив. Його зміст, значення. Принципи аналізу результатів.

Прогностичні тести. Особливості їхньої розробки і застосування.

Тема 6. Психодіагностика темпераменту

Темперамент як динамічна система. Темперамент і особистість.

Методи психодіагностики темпераменту (методи психодіагностики типів [Айзенка PEN, EPQ] і властивостей [питальник Стреляу, питальник Русалова «Тест структури інтелекту»] темпераменту).

Тема 7. Психодіагностика емоційних станів і мотивації

Мотивація як об'єкт психодіагностики. Індикатори мотивації.

Проективні (методика Хекхаузена, ТЮФ) і особистісні (питальник вивчення мотивації аффіляції Мехрабиана, мотивації досягнення Мехрабиана) методи оцінки мотивації.

Діагностика рівня домагань.

Емоція як предмет психодіагностики. Теорії емоцій як основа психодіагностичних методик. Методи діагностики емоцій засновані на теоріях емоцій (методики Додонова, Ізарда) і методи виявлення окремих емоцій.

Тема 8. Психодіагностика міжособистісних відносин

Міжособистісні відносини як об'єкт психодіагностики.

Методи психодіагностики міжособистісних відносин. Соціометрія, методика виявлення мотиваційного ядра вибору в групі, Т.Лірі.

Проективні методи (малюнок родини, тест Рене-Жиля, Колірний тест відносин, тест реакцій на фрустрацію Розенцвейга).

Активні методи. Спостереження за ігровим імітуванням визначеної ситуації (ситуаційні тести, групова дискусія без лідера, гри «На Місяці», «Дилема укладеного»)

Тема 9. Психодіагностика здібностей

Діагностика здібностей як об'єкт психодіагностики. Проблема діагностики здібностей у роботах вітчизняних (Б.Г.Ананьєва, А.Н.Леонтєва, К.К.Платонова, С.Я.Рубінштейна, Б.М.Теплова й ін.) і закордонних (А.Анастасі, Л.Кэмин, Дж.Лолер і ін.) учених. Загальні і спеціальні здібності. Сучасні психодіагностические методи дослідження загальних і спеціальних здібностей.

Форма підсумкового контролю успішності навчання

Підсумковий контроль – це перевірка рівня засвоєння знань, навичок, вмінь та інших компетентностей за певний період навчання. З навчальної дисципліни «**Основи психодіагностики**» передбачено:

- для денної форми навчання – залік.

Критерії та засоби оцінювання успішності навчання

БАЛИ	ПОЯСНЕННЯ
5	Питання, винесені на розгляд, засвоєні у повному обсязі; на високому рівні сформовані необхідні практичні навички та вміння; всі навчальні завдання, передбачені планом заняття, виконані в повному обсязі. Під час заняття продемонстрована стабільна активність та ініціативність. Відповіді на теоретичні питання, розв'язання практичних завдань, висловлення власної думки стосовно дискусійних питань ґрунтується на глибокому знанні чинного законодавства, теорії та правозастосовної практики.
4	Питання, винесені на розгляд, засвоєні у повному обсязі; в основному сформовані необхідні практичні навички та вміння; всі передбачені планом заняття навчальні завдання виконані в повному обсязі з неістотними неточностями . Під час заняття продемонстрована ініціативність. Відповіді на питання, розв'язання практичних завдань, висловлення власної думки стосовно дискусійних питань переважно ґрунтується на знанні чинного законодавства, теорії та правозастосовної практики.
3	Питання, винесені на розгляд, у цілому засвоєні ; практичні навички та вміння мають поверхневий характер , потребують подальшого напрацювання та закріплення; навчальні завдання, передбачені планом заняття, виконані, деякі види завдань виконані з помилками .
2	Питання, винесені на розгляд, засвоєні частково, прогалини у знаннях не носять істотного характеру ; практичні навички та вміння сформовані недостатньо; більшість навчальних завдань виконано, деякі з виконаних завдань містять істотні помилки , які потребують подальшого усунення.
1	Курсант, студент, слухач не готовий до заняття, не знає більшої частини програмного матеріалу, з труднощами виконує завдання, невпевнено відтворює терміни і поняття, що розглядалися під час заняття, допускає змістовні помилки, не володіє відповідними вміннями і навичками, необхідними для розв'язання професійних завдань.
0	Відсутність на занятті

Для навчальної дисципліни «**Основи психодіагностики**» засобами діагностики знань (успішності навчання) виступають: стандартизовані тести; наскрізні проекти, командні проекти; аналітичні звіти, реферати, есе;

презентації результатів виконаних завдань та досліджень; студентські презентації та виступи на наукових заходах; розрахункові роботи.

Інструменти, обладнання та програмне забезпечення, використання яких передбачає навчальна дисципліна
(за потребою)

Інформаційне та методичне забезпечення навчальної дисципліни
(рекомендовані джерела інформації)

Додаток 2 (оновлюється щорічно та/або в разі необхідності)

ЗАТВЕРДЖУЮ

Проректор Дніпропетровського
державного університету
внутрішніх справ

..... **Лариса НАЛИВАЙКО**

ОБСЯГ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ**Основи психодіагностики**

Освітній ступінь: молодший бакалавр   Спеціальність: 053 Психологія

на 2020/2021 навчальний рік

Форма навчання: ДЕННА   Обсяг 4,0 кредитів ЄКТС (180 годин).

Факультет соціально-психологічної освіти та управління

Курс 2   Група МБ-ПС-921

№ теми згідно з РПНД	Назва теми (згідно з РПНД)	Загальний обсяг годин	Аудиторна робота				Самостійна та індивідуальна робота
			Всього	Лекції	Семінари	Практ. заняття	
1	2	3	4	5	6	7	8
I семестр							
1	Вступ до психодіагностики	14	6	2	2	2	8
2	Психометричні основи психодіагностики	20	12	4	4	4	8
3	Психодіагностика особистості	14	6	2	2	2	8
4	Психодіагностика свідомості	12	6	2	2	2	6
		60	30	10	10	10	30
	Форма підсумкового контролю		залік				
II семестр							
5	Інтелект і його діагностика	12	6	2		4	6
6	Психодіагностика темпераменту	12	6	2		4	6

№ теми згідно з РПНД	Назва теми (згідно з РПНД)	Загальний обсяг годин	Аудиторна робота				Самостійна та індивідуальна робота
			Всього	Лекції	Семінари	Практ. заняття	
1	2	3	4	5	6	7	8
7	Психодіагностика емоційних станів і мотивації	12	6	2		4	6
8	Психодіагностика міжособистісних відносин	14	8	2		4	6
9	Психодіагностика здібностей	12	6	2		4	6
	Разом за семестр	60	30	10		20	30
	<i>Разом за навчальний рік</i>	120	60	20	10	30	60
	<i>Форма підсумкового контролю</i>	<i>залік</i>					

Розглянуто на засіданні кафедри педагогіки та психології 23.08.2020, протокол № 1

Т.в. о. завідувача кафедри психології та педагогіки

Тимофій ДЕМЧУК

ІНФОРМАЦІЙНЕ ТА МЕТОДИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Основи психодігностики

Освітній ступінь: молодший бакалавр   Спеціальність : **053 Психологія**

на 2020/2021 навчальний рік

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

Навчальні підручніки, навчальні посібники та інші методичні матеріали.

1. Баклицька О.П. Психодіагностика. Психологічний практикум: навч. посібн. Львів : СПОЛОМ, 2015. 464 с.
2. Галян І. М. Психодіагностика: навч. посіб. Київ: Академвидав, 2009. 463 с
3. Галян І.М. Психодіагностика: Навчальний посібник. Київ : «Академвидав», 2011.
4. Гладкова В.Н. Профорієнтація: Навчальний посібник Львів : Новий Світ, 2007.
5. Коломієць Л.І., Шульга Г.Б. Психодіагностика в схемах і таблицях: навчальний посібник. Вінниця. 2015.
6. М'ясоїд П.А. Задачі з курсу загальної психології. Київ : Вища школа, 2000.
7. Моргун В. Ф., Тітов І.Г. Основи психологічної діагностики. Навчальний посібник для студентів вищих навчальних закладів. Київ : Видавничий Дім "Слово", 2009.
8. Москальова А.С. Методи психодіагностики в навчально-виховному процесі : Навч. посіб. Київ : 2014, 360с.

9. Пашукова Т.І., Докіра А.І., Дьяконов Г.В. Практикум із загальної психології. Київ: Товариство “Знання”, КОО, 2006.

10. Поліщук С.А. Методичний довідник з психодіагностики: Навчально-методичний посібник. Суми: Університетська книга, 2009.

11. Самошкіна, Л. М. Психодіагностика: навч. посібник Дніпро : ДНУ, 2001. 44 с.

12. Терлецька Л.Г. Основи психодіагностики: Навч. пос. Київ : Главник, 2006. 144 с.

13. Туриніна О.Л. Практикум з психології. Навчальний посібник. Київ : МАУП, 2007.

14. Фурман А. Психологічна діагностика як теорія і практика, наука і мистецтво. *Психолог*. 2006. №44 (листопад). С. 4–9.

15. Фурман А.В. Психодіагностика особистісної адаптованості. Тернопіль: Екон. думка, 2000. 197 с.

16. Фурман А.В., Гуменюк О.Є. Психологія Я-концепції: Навч. пос. Львів: Новий світ-2000, 2006. 360 с

Інтернет-ресурси:

1. <http://osvita.ua/school/psychology/> – освіта. ua.
2. <http://www.meta-ukraine.com> – Мета – українська пошукова система.
3. <http://management.com.ua>.
4. <http://www.google.com> – пошукова система Google.

**Т.в.о. завідувача кафедри
психології та педагогіки**

Тимофій ДЕМЧУК